Toplum Bilimleri Dergisi (TBD)
Journal of Social Sciences (JSS)
e-ISSN: 2147-5644
Haziran/June 2024, *18*(36), 20-38

Araştırma Makalesi/Research Article
Geliş Tarihi/Submitted: 14.05.2024
Kabul Tarihi/Accepted: 12.06.2024
Yayın Tarihi/Published: 27.06.2024
Doi: http://dx.doi.org/10.29228/tbd.2007.76499

KÜRESELLEŞME VE DİJİTALLEŞME SÜREÇLERİNİN KÜLTÜREL MELEZLEŞME EĞİLİMLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

İbrahim KAYGUSUZ[1]

ÖZ

Küreselleşme, kültürleri birbirine yaklaştırarak dönüştürmektedir. Kültürlerin küreselleşme sürecinden etkilenme düzeyleri farklılık arz etmektedir. Bazı toplumlar bu süreçte bir kültür egemenliği kurarak geleneksel toplumların kimlik ve kültürlerini olumsuz yönde etkilerken, yerel bazı kültürler küreselleşmeye karşı tepkisel bir tutum sergilemektedir. Melez bir kültür kalıbı üreten üçüncü kategoridekiler ise kendi değerleri ile küresel değerler arasında bir sentez kurmaya çalışmaktadır. Dijitalleşmenin küreselleşmeye eklemlenmesi, kültürel melezleşme eğilimlerine farklı boyutlar getirmiştir. Dijital ağlar, demokratik ve katılımcı toplumun ortaya çıkışına, dijital aktivizmin yükselişine ve yeni toplumsal örgütlenmelerin şekillenmesine yol açmıştır. Dijitalleşmenin, heterojen toplulukların fikir alışverişine imkân tanıyarak melez kültürlerin oluşumuna kaynaklık etmesinin sosyolojik boyutlarının tartışılması önem arz etmektedir. Bu çalışma, küreselleşme ve dijitalleşme süreçlerinin kültürel melezleşme eğilimleri üzerindeki etkisini, kültür değişmeleri bağlamında ele almaktadır. Makalenin temel amacı, küreselleşme ve dijitalleşme süreçlerinin kültürel melezleşme eğilimleri üzerindeki etkisi, dijitalleşmenin şekillendirdiği yeni toplumsal ilişkiler, dijital aktivizm, dil, müzik ve sinemadaki melezleşme eğilimleriyle ilgili sosyolojik tartışmalara katkı sağlamaktır. Makalenin alt amacı, dijitalleşmenin küreselleşmeye eklemlenmesi sürecinin kültürel melezleşmeye kattığı yeni boyutları ve ortaya çıkan yeni görünümleri anlamaya çalışmaktır. Makalede, Tarama yöntemine uygun olarak ilgili literatür taranmış ve nitel veriler sosyolojik bakış açısıyla ele alınmaya çalışılmıştır. Çalışmanın sonucuna göre, küreselleşmeyle başlayan ve dijitalleşmeyle devam eden kültürel değişim hem olumlu hem de olumsuz sonuçlar içeren belirsiz durumlar ortaya çıkarmıştır.

[1] Dr., MEB
ibrahimkaygusuz@gmail.com
0000-0001-9682-751X

Atıf Bilgisi/Cite as
Kaygusuz, İ. (2024). Küreselleşme ve dijitalleşme süreçlerinin kültürel melezleşme eğilimleri üzerindeki etkisi. *Toplum Bilimleri Dergisi*, *18*(36), 20-38.

Copyright © Published by Toplum Bilimleri Dergisi (TBD) – Journal of Social Sciences (JSS)
CC BY-NC

Anahtar Kelimeler: Kültür Değişmeleri, Küresel Kültür, Dijital Kültür, Melez Kültür, Dijital Aktivizm.

THE IMPACT OF GLOBALISATION AND DIGITALISATION PROCESSES ON CULTURAL HYBRIDISATION TENDENCIES

ABSTRACT

Globalisation transforms cultures by bringing them closer to each other. The extent to which the cultures are affected by the globalisation process varies. While some societies establish a cultural dominance in the process of globalisation and negatively affect the identities and cultures of traditional societies, some local cultures show a reactive attitude towards globalisation. Those in the third category, who produce a hybrid cultural pattern, try to synthesise between their own values and global values. The integration of digitalisation into globalisation has brought different dimensions to cultural hybridisation tendencies. Digital networks have led to the emergence of democratic and participatory society, the rise of digital activism and the formation of new social organisations. It is important to discuss the sociological dimensions of digitalisation as a source of hybrid cultures by enabling heterogeneous communities to exchange ideas. This study addresses the impact of globalisation and digitalisation processes on cultural hybridisation tendencies in the context of cultural transformations. The main aim of the article is to contribute to sociological debates on the impact of globalisation and digitalisation processes on cultural hybridisation tendencies, new social relations shaped by digitalisation, digital activism, hybridisation tendencies in language, music and cinema. The sub-objective of the article is to understand the new dimensions and new phenomena that the process of integrating digitalisation into globalisation has added to cultural hybridisation. The present study reviewed the relevant literature through screening method and qualitative data was processed from a sociological perspective. The results reveal that the cultural change that started with globalization and continued with digitalization has created uncertain situations with both positive and negative consequences.

Keywords: Culture Transformation, Global Culture, Digital Culture, Hybrid Culture, Digital Activism.

GİRİŞ

Küreselleşme ve dijitalleşme, imkânları ve imkânsızlıkları ile toplumları etkilemeye devam etmektedir. 19. ve 20. yüzyıllarda Batılılaşma ve modernleşmeyle ilgili yaşanan yoğun tartışmalar yerini küreselleşme ve dijitalleşmeyle ilgili tartışmalara bırakmıştır. Dünyayı ekrana sığdıran ve kültürleri birbirine yaklaştıran iletişimdeki atılım dünyada, yeni bir kültür ve toplum tipi üretmiştir. Bu yeni toplum tipinde ilişki biçimleri daha sanal ve sofistike hâle gelmiştir.

Küreselleşme sürecinde teknolojik ve ekonomik üstünlüğü elinde bulunduran bazı toplumlar kültürel değerlerini dünyaya pazarlayarak bir kültür egemenliği kurmaya çalışmaktadır. Bu durum geleneksel toplumların kimlik ve kültürlerini olumsuz etkilemekte, özgün bazı kültürel formlar ortadan kalkmakta veya pasif/durağan duruma geçmektedir. Yerel bazı kültürler, sürecin etkilerine karşı olumlu bir tutum sergilerken diğer bazı kültürler tepkisel durmakta ve karşıt bir tutum sergilemektedir. Melez bir kültür kalıbı üreten üçüncü kategoridekiler ise kendi değerleri ile küresel değerler arasında bir sentez kurmaya çalışmaktadır.

Dijitalleşme, iletişimin bilgi edinme, depolama ve dağıtım dâhil tüm aşamalarını etkilemektedir. İnternet, modern yaşamın her alanına nüfuz etmekte ve kesintisiz bir

dijital ortam sunmaktadır. Dijital çağda ağlar, toplumların yeni sosyal morfolojisini oluşturmakta ve kültürel süreçlerin işleyişini değiştirmektedir. Dijital kültürü topluma yayan (Castells, 2008, s. 622-623) ağlar zaman, mekân ve şartlara göre değişen homojen, çatışmacı veya melez kültürel yapılara kaynaklık etmektedir. Kültürlerarası ortaklıklar yoluyla heterojen toplulukların fikir alışverişi yapmalarına imkân tanıyan dijital araçlar, demokratik iletişim ortamı sağlayarak aynı anda hem benzer davranış kalıpları üretmekte hem de karma bir kültür iklimi ortaya çıkarmaktadır. Bu yeni kültür ortamının sosyolojik olarak ele alınması önem arz etmektedir.

Makalede, küreselleşme ve dijitalleşme süreçlerinde yaşanan melezleşme eğilimleri, kültür değişimleri bağlamında anlaşılmaya çalışılmıştır. Makalede, küreselleşme ve dijitalleşme süreçlerinin kültürel melezleşme eğilimleri üzerindeki etkisi şu sorular çerçevesinde anlaşılmaya çalışılmıştır: Küreselleşme ve dijitalleşme süreçlerinin kültür değişmeleri üzerindeki etkisi nedir? Küresel kültür ve dijital kültür süreçlerinin kültürel melezleşme eğilimleri üzerindeki etkisi nedir? Kültürel melezleşme eğilimlerinin belirginleştiği toplumsal alanlar hangileridir? Çalışmanın temel amacı, küreselleşme ve dijitalleşme süreçlerinin kültürel melezleşme eğilimleri üzerindeki etkisi, dijitalleşmenin şekillendirdiği yeni kamusal alan, dijital aktivizm, dil, müzik, sinema ve bireyin davranış kalıplarındaki melezleşme eğilimleri ile ilgili sosyolojik tartışmalara katkı sağlamaktır. Makalede, tarama yöntemine uygun olarak ilgili literatür taranmış ve nitel veriler sosyolojik bakış açısıyla ele alınmaya çalışılmıştır.

KÜLTÜR KAVRAMINA BAKIŞ

Nesnel olamayacak kadar soyut ve farklı toplumsal içerikler taşıyan kültür kavramı ile ilgili çok sayıda yorum ortaya çıkmıştır (Wallerstein, 1998, s. 121). Kültürü, toplumların maddi ihtiyaçlarını karşılayan ve insan ilişkilerini düzenleyen bilgi, ilke, teknik, sanat, ahlak ve fikirler (Turhan, 1969, s. 39-45) olarak ele alan tanımlar mevcut olduğu gibi onu, öğrenilen ve toplu olarak aktarılan gelenek, nesne ve davranışlar anlamında ele alan tanımlar da mevcuttur (Schaefer, 2013, s. 53). Kitaplar, evlenme ritüelleri, giyim şekilleri, yemek, moda vb. nesne, davranış ve semboller kültürün kapsamına girmektedir.

1. Kültür Değişmeleri

Kültürler az veya çok, hızlı veya yavaş, uyumlu veya uyumsuz biçimlerde sürekli değişmektedir (Güvenç, 1997, s. 26). Kültür değişmesi, bir toplumun mevcut yapısını bir durumdan başka bir duruma dönüştürmektedir. Değişmeyle birlikte toplumun siyasi ve idari mekanizması, tüketim şekli, yerleşme ve iskân tarzı, kanaat, bilgi ve terbiye sistemi değişmektedir.

İletişim ve ulaşımda yaşanan değişmeler dünyayı küçük bir köye dönüştürmüştür. Küreselleşme ve dijitalleşme bu değişim sürecinin yeni ve yaygın olguları olarak belirmiştir. İletişim araçlarının kullanımında yaşanan hızlı değişimler, bu araçların kullanım ücretlerinde görülen düşüşler kullanımı yaygınlaştırmış böylece kültür değişmeleri yaşanmış, kültürel küreselleşme (Tutal, 2005, s. 45) ve dijital kültür olguları ortaya çıkmıştır. Kültürler küreselleştikçe ve dijitalleştikçe değişmiş, böylece farklı boyutlar kazanmıştır. Kültür değişmeleri sürecinde eski ve yeni değerler arasında bir denge yakalamak böylece kültürel gelenekleri terk etmeden çağdaşlaşmak önem arz etmiştir (Schaefer, 2013, s. 57).

Dünyada olup bitenlerin daha iyi anlaşılabilmesi için sürekli olarak yeniden yapılanan kültürel çalışmalar, günümüzde belirgin bir değişim içine girerek gelişimini sürdürmektedir. Kültürel çalışmaların son yıllarda yöneldiği alanlar öncekilerden farklılaşmaktadır. Kimlik, çok kültürlülük, yayılmacılık, emperyalizm, ırkçılık, cinsiyetçilik bu alanlardan bazılarıdır. Teknoloji ve iletişim sorunları ile bunun kültürle ilişkisi yeni kültürel çalışmaların başında gelmektedir (Grossberg, 1999, s. 241-252). Küresel kültür ve

dijital kültür çalışmaları, teknoloji ve iletişim bağlamında yönelinen yeni alanlardan ikisidir.

Turhan (1969, s. 56-63), kültür değişimi ile ilgili iki temel dinamiğe vurgu yapmaktadır. Bunlardan birincisi, içten gelen ve bir tekâmüle işaret eden değişim, ikincisi ise temas sonucu ortaya çıkan değişimdir. Bir kültürün başka bir kültürle teması ve bu süreçte yaşanan aktarma veya iktibas, değişimi meydana getirmektedir. Turhan, kültür değişmeleri üzerinde etkili olan aktarma, iktibas ve temas faktörlerinin ortaya çıkardığı yeni durumu "melez kültür" anlamına gelebilecek "kültür karması" kavramı ile ifade etmektedir.

2. Küresel Kültür

Çeşitli tezahür biçimleri olan kültürün toplumsal değişimlere bağlı olarak farklı türleri ortaya çıkmaktadır. Siyasi, modern, seküler veya popüler kültür bunlardan bazılarıdır. Küresel kültür, bu tezahürlerden birisidir. Bu kültür türü küreselleşmenin bir ürünü olup toplumsal alanda giderek yaygınlaşmaktadır.

Yirminci yüzyılın sonlarında popüler hâle gelen küreselleşme basit, tek yönlü ve gelişimci bir olgudan ziyade bir süreci ifade etmektedir. Bu olgu mesafeler arası ulaşımı kolaylaştırmış ve toplumları birbirine bağlamıştır. Küreselleşme süreci hem dünyanın küçülmesine hem de bir bütün olarak dünya bilincinin güçlenmesine göndermede bulunmaktadır. Modern yaşamı karakterize eden küreselleşme, hızla gelişen ve yoğunlaşan karşılıklı bağlara ve bağımlılıklara işaret etmektedir (Tomlinson, 2004, s. 12). Çok yönlü modern bir olgu olan küreselleşme (Aktay, 2005, s. 11) sürecinde gezegenin bir yerinde meydana gelen herhangi bir olay yerelde kalmayarak tüm dünyayı etkilemektedir. Bu, modernitenin yeni durumuna işaret etmektedir (Beck, 2009, s. 173).

Küresel kültür, hayatın her alanında etkisini hissettiren kültürle küreselleşmenin etkileşimi sonucu ortaya çıkmaktadır. Kültür, toplumların olaylar ve olgular karşısındaki tutumlarını hangi iç dinamiklere göre belirlediğini gösteren bir anlam haritasıdır. Bu bağlamda her kültür, küreselleşme olgusu karşısındaki tutumunu kendi anlam haritasına göre belirlemektedir.

Küreselleşmenin yerel kültürlerle ilişkisinde karşılıklı bağlılık dikkat çekmektedir. Yerel oluşumlar dünyanın uzak coğrafyasındaki olgu ve olaylar tarafından şekillendirilmekte, uzak yerellikler arasındaki toplumsal ilişkiler yoğunlaşmaktadır (Giddens, 2009, s. 161). Bu yoğun ilişki sürecinde bir taraftan geleneksel kültürlerin yok olduğu ve küresel kültürün yerel kültürleri asimile ettiği dile getirilirken diğer taraftan geleneksel kültürlerin varlığını koruduğu ifade edilmektedir. Küreselleşme sürecinin geleneksel kültürleri değişime uğrattığı, olumlu veya olumsuz bazı sonuçlar ortaya çıkardığı bilinmektedir. Bilginin iletişim ve teknoloji yoluyla kolay elde edilmesi, küreselleşmenin geleneksel ve yerel kültürler üzerindeki olumlu etkisidir. Bilgi ve iletişimin küreselleşmesi, türdeş olmayan bir dünyanın oluşumuna zemin hazırlamaktadır. Küresel kültürün gelişerek geleneksel yerel kültürleri canlandırması yerel ve küresel unsurları sentezleyen melez kültürel eğilimleri arttırmaktadır.

Küreselleşme süreciyle birlikte güçlü kültürler kendi değerlerini yerel kültürlere dayatmaktadır. Bu durum yerelde dinî değerlere ve geleneksel kabullere geri dönüşü ya da radikal hareketleri ortaya çıkarabilmektedir. Yerel bazı kültürler küreselleşmeden ziyadesiyle etkilenmekte ve hızlı bir dönüşüm yaşamaktadır. Örneğin Batı dışı bazı yerel kültürler küreselleşme sürecinin güçlü akıntısına kapılarak kendini yeniden tanımlamaktadır. Diğer bazı yerel kültürler ise küreselleşmeye karşı tepkisel bir tavır takınarak karşıt hareketler oluşturmaktadır. Bu iki türden farklı üçüncü grup bazı geleneksel kültürler ise küreselleşmenin tüm değerlerini reddetmemekte, fakat bazı yönleri ile de uzlaşmamaktadır. Bu kültürler küreselleşme sürecinde orta bir yol seçerek onun negatiflerine karşı direnmekte, insanî değerleri yaygınlaştıran yönüne ise sahip çıkmaktadır. Bu üçüncü grup kültürler melez özellikleriyle belirginleşmektedir.

3. Dijital Kültür

Dijitallik, yeni medya araçlarının 0 ve 1 şeklindeki sayısal kodlardan oluşmasıdır. Yeni medya araçlarının dijitalliği onların depolama kapasitelerini ve yeniden üretim yapılabilirliklerini beslemektedir. Fotoğraf, bilgi vb. veriler web 2.0 temelli ortamlarda depolanmakta, daha sonra kullanılmak üzere kullanıcı tarafından arşivden alınarak işlenmektedir (Öztürk, 2020, s. 4). Dijitalleşme süreci, enformasyonun elektronik cihazlar tarafından kullanılmasını ve aktarılmasını sağlayan sayısal kodlar aracılığıyla başlamıştır. Analog bilginin şifrelerle kodlanmasıyla başlayan dijitalleştirme, hayatın her alanına uygulanmış böylece dijital dönüşüm başlamıştır. Sesli ve görsel enformasyonu bilgisayar tabanlı cihazlarla ikili kodlara dönüştüren dijital teknoloji, enformasyonu zaman ve mekândan bağımsızlaştırmıştır. Dijitalleşen enformasyon, saniyeden daha az bir zamanda hem çoğaltılmakta hem de farklı ortamlara ulaştırılmaktadır (Ölçekçi, 2020, s. 147).

Yeni medya bilgisayar ağları, dijital oyun, çevrimiçi habercilik/sohbet, e-ticaret, web 2.0, sanal uzam/gerçeklik gibi kavramları kapsamakta ve birleştirmektedir. Dijital kültür kavramının ortaya çıkışını sağlayan bilgisayar, cep telefonu, tablet gibi internet temelli araçlar konuşma diline yeni kelimeler eklemiş, yeni iş modelleri, yeni uzmanlıklar ortaya çıkarmış ve hayata farklı bakış açıları getirmiştir (Öztürk, 2020, s. 3). Dijital iletişim araçları internet alt yapısıyla birleşerek kültürler arasında geçişkenliği sağlamış ve kültürel ağ toplumunu inşa etmiştir. Yaygınlaşan kitle iletişim araçları ve sosyal medya uygulamaları, küresel kültürün taşıyıcıları olmuştur. Görünürde farklı kültürleri ve toplumsal pratikleri iç içe geçiren bir benzeşme süreci yaşanırken esasında tek merkezden yönlendirilen kültürün yayılması söz konusu olmuştur (Ölçekçi, 2020, s. 146).

Küreselleşme, eskinin yer küresel gidiş-gelişlerinden kopuşu ifade etmiştir. Bu kopuş, iletişim araçlarının gündelik hayata etkileri üzerinden hissedilmiştir. Küreselleşmenin bir uzantısı olan dijitalleşme kültür, toplumsal kurumlar, gündelik hayat ve bireysel ilişki biçimleri üzerinde belirgin dönüşümlerin yaşanmasına kaynaklık etmiştir. Yönetim biçimleri, iktidarın mantığı, siyasal örgütlenme, aktivizm, üretim ve tüketim ilişkileri, bilginin doğası gibi alanlarda yaşanan dönüşümlerde dijitalleşme başat rol oynamıştır.

Kültürün tezahür türlerinden birisi olan dijital kültür, dijital çağın ortaya çıkardığı değişime paralel olarak teknolojinin gündelik hayata daha fazla girmesi ve geleneksel davranış kalıplarını değiştirmesidir. Bu bağlamda iletişim araçları hem teknoloji hem de kültürel biçim olarak algılanabilir. Yeni teknoloji kültürel değişimin ve toplumsal dönüşümün koşullarını etkilemektedir. İletişim teknolojisinin uzantısı olan medyatikleşme, medya kültürünün ortaya çıkışının şartlarını hazırlamaktadır. Medya kültürü, anlam kaynakları medya yoluyla şekillenen bir kültürdür. Bu kültür metin, film, internet sitesi gibi medya ürünleri yoluyla şekillenmektedir. Kültürler bütün anlam kaynakları medya tarafından şekillendirilecek biçimde medyatikleştirilememekle birlikte bunun baskın bir etken olduğu ifade edilmelidir. Yeni kültürel süreç medya olmadan anlaşılamamaktadır. Medya, kültürlerin gündelik hayat temelinde yeniden inşa edilmesinde önemli rol oynamaktadır. Yeni süreçte öteki ile iletişim çoğu zaman sosyal ağ yoluyla organize edilmekte, önemli tarihî olayların filmleri çekilmekte, herkes TV ya da internet aracılığı ile yıldız olabilmektedir. Bununla birlikte "medya kültürü"nün artan nicel yayılımının, toplumsal kültürün nitel şekillendirmesini tek başına gerçekleştirip gerçekleştirmediği tartışma konusu olmaya devam etmektedir. Hepp (2015, s. 98-120), dijitalleşme sürecinde ortaya çıkan medya kültürünü yerel ötesi (küresel) kültür olarak tanımlayarak bu kültürün dışa yönelerek büyüdüğünü, melezliğe, süreçsel olana, açıklığa ve devam eden tanımlamaya odaklandığına vurgu yapmaktadır. Yerel kültürlerin içe dönük ve organikliğe odaklanan özelliklerinin aksine küresel kültürler hibrittirler, sürekli bir tercümeye (translation) ihtiyaç duymaktadırlar ve içlerindeki kimlikler sürekli değişen tanımlamalardır.

Teknolojik değişimin ortaya çıkardığı küresel dönüşüm (Castells, 2008, s. 5) topluma ve kültüre beklenenin ötesinde nüfuz etmiş, çok katmanlı ve karmaşık bir kültürel dönüşüm süreci başlamıştır. Küreselleşen dünyada ilişkiler yoğunlaşarak dijital ortama taşınmış böylece kültürde kapsamlı bir değişim yaşanmıştır (Hepp, 2015, s. 62). Günlük hayat dijital teknoloji temelinde yeniden üretilmiş ve iletişimin boyutları coğrafî sınırların ötesine geçerek kültürün doğasını kökten değiştirmiştir. Örneğin, toplumun büyük çoğunluğu sosyal medya ortamlarında idealize edilmiş kimlikler oluşturmakta ve bu kimlikler üzerinden paylaşımlarda bulunarak kendilerini ifade etme yoluna gitmektedir (Çakmak ve Çavuş, 2018, s. 9).

KÜRESELLEŞME VE DİJİTALLEŞME SÜREÇLERİNDE KÜLTÜREL MELEZLEŞME EĞİLİMLERİ

Küreselleşme ve dijitalleşme süreçleriyle birlikte öne çıkan temel tartışmalardan birisi, kültürel alanda yaşanmaktadır. Kültürel melezleşme bu tartışmaların başında gelmektedir. Küresel sistemde, kültürlerin diyalektiğinin bir ürünü olan kültürel melezleşme hem kaybetmeyi hem de kazanmayı içermektedir. Saf kültürler etkileşimle melezleşmekte ve bu anlamda saf bir kültürün varlığı neredeyse imkânsız görünmektedir. Kültürel melezleşme, kültürün yerelden çıkarak küreselleşmenin etkisiyle harmanlanmasını ifade etmektedir. Melezleşme sürecinde küreselleşme ve onun determinist etkisi her zaman referans noktası olma özelliğini korumaktadır (Çaycı ve Karagülle, 2016, s. 576). Küreselleşme tez olarak kabul edilirse, yerelleşme onun antitezi, küyerelleşme (glokalleşme) ise sentezidir. Küyerelleşme, küreselleşme ve yerelleşmenin melez formudur. Kültürler çoğul yapılarıyla melezliği içermektedir (Bayhan, 2012, s. 109).

Melez kültür, homojenliğin hegemonyasına karşı, heterojenliğin karşı-hegemonyasını vurgulayan kültürel bir biçimi ifade etmektedir. İki farklı kültürel kimlik karşılaşmakta, karışmakta, iç içe geçmekte, birleşmekte ya da sentezlenmektedir. Melez kültür, doğası gereği homojen olanla tarihsel ve politik bağlarını koparmaktadır. Böylece tek bir kimliğe referans veren bir yapıdan ziyade, en az iki kültürel kimlikle bağlantı kuran çok-kimlikli bir kültürel form ortaya çıkmaktadır (Aşkan, 2021, s. 134-135).

1. Kültürün Küreselleşmesi Sürecinde Melezleşme Eğilimleri

Kültürel melezleşme, kuramsal içeriği olan bir kavram olup küreselleşmiş kültürün tabiatını anlamamıza katkı sağlamaktadır. Melezlik[2] düşüncesinin en temel unsuru karışım, bir araya gelme, birleşme veya birbirine geçmedir. Küreselleşmiş kültür, melezleşmiş bir kültürdür. Küreselleşmenin getirdiği kültürlerarası trafik, kültür ile mekân arasındaki bağı çözmüş böylece yerinden çıkarılmış kültürel pratikler birbirine karışarak yeni, karmaşık, melez kültür biçimleri üretmiştir. Biyoloji ve antropolojideki katışıksız var olmanın zorluğu[3] kültür için de geçerlidir. Herhangi bir kültürün katışıksız

[2] Melezlik ne birine ne de ötekine ait olan ya da hem o hem bu olarak adlandırılabilen yeni bir formdur. Kavram, en az iki farklı durum arasında olan yeni ve üçüncü bir durumu ifade etmektedir. Sanat, mimari ve tasarımda zamansal olarak kendisinden öncekilerin izlerini taşıyan aynı zamanda kendisinden sonra ortaya çıkanların da hazırlığı olan yeni bir durumdur. Bu üçüncü durumda bileşenler kendi öz bütünlüğünü bozmamakla birlikte diğeri ile de temas kurarak farklı bir sürece girmekte ve sonuçta ara bir form ortaya çıkmaktadır. Örneğin farklı kimliklerin bir araya gelmesiyle oluşan yeni kimlik, iki durumu da içinde barındıran melez bir kimliğe işaret etmektedir. Bu anlamda melezlik karışım, parçaların bir araya getirilmesi ile oluşan kompozit sistem ve heterojen elemanlarca biçimlenen karma bir oluşumdur. Melez durum parçalardan birinin nötrleşmesi, etkisinin yok olması değil benimseme ve kabullenme sonucu oluşan yeni ve çok katmanlı yeni bir durumdur (Ertaş ve Bal, 2019, s. 448-449).

[3] Bu zorluk "kişilik" için de söz konusudur. Melez kişilik, ikincil kişilik aracılığıyla ikame edilen bir şeyin kendisi olan sınır kişilik içindeki bir kişilik tipidir. O, tam anlamıyla ara bir yerde ya da üçüncü bir alandadır. Burada ikinci kişilik, sınır kişiliğin yanı başında yer alan kimliklerden farklıdır, ama o basitçe onların her ikisinin de ayrışması değildir. İkincil kişilik aynı zamanda alternatif kişilikten de farklıdır. Sözgelimi sömürgecilik ve sömürgecilik öncesi özne arasındaki yerdedir. Örneğin Meksikalılar ve Amerikalılar arasındaki

özgünlüğü tabiatındaki geçirgen ve sürekli değişim içinde olma özelliklerinden dolayı mümkün görünmemektedir. Akışkanlık, dinamiklik ve esneklik kültürlerin yerleşik/durağan olmasına engel olmaktadır (Tomlinson, 2004, s. 193-196). Melezleşme yaklaşımı, kültürlerarası etkileşime ve farklı kaynaklardan gelen kültürel unsurların bir merkezde toplanmasına vurgu yapmaktadır. Bu yaklaşımda küresel ölçekte tek bir kültürün baskınlığı imkânsız görülmekte ve karşılıklı etkileşimler sonucu üçüncül kültürlerin gelişeceği dile getirilmektedir (Ölçekçi, 2020, s. 157).

Kültürün küreselleşmesi sürecinde yaşanan bazı değişmeler kültüre farklı boyutlar eklemektedir. Küreselleşen kültür, iletişim yoluyla her yerde olduğu hâlde hiçbir yerde resmedilemeyen farklı unsurlar içermektedir. Bu anlamda küresel kültür, burada, şimdi ve her yerdedir (Smith, 2009, s. 298). Mcdonald's, Coca Cola ve Jeans bu özellikleri içerici belirgin örnekleridir.

Modern dönemlerin melez kültürü ile küreselleşme arasında ilişki bulunmaktadır. Modern Batı toplumlarının ulusal kültürleri tüm yönleriyle yerel olmamakta, çoğu zaman asimilasyon süreçlerinin doğallaştırılmış etkilerini ve kültürel ödünç alışların izlerini taşımaktadır (Elteren, 1999, s. 286). Küreselleşme, Batı'nın bu kültürel asimilasyon ve ödünç alma sürecini tahkim etmektedir. Kültürlerarası ilişkileri yoğunlaştıran küreselleşme, karışımlar oluşturarak, Batı ve Batı dışı çözülmeleri tetiklemekte ve melez kültür biçimleri üretmektedir.

İletişimin küreselleşmesi Batı'nın, Batı dışı toplumları baskılaması ve kendi kültürel değerlerini dünyaya pazarlaması sürecini hızlandırmıştır. Batı kültürünün Batı dışı kültürler üzerinde bu düzeyde yaygınlaşması bir kültür hegemonyası doğurmuştur. Batılı olmayan toplumların kültürleri bu hegemonyadan ziyadesiyle etkilenmiş (Yılmaz, 2021 s. 608), orijinal formlarından uzaklaşmış pasifleşmiş ve durağanlaşmıştır.

Küresel kültür sürecinde geleneksel bağlar ve kimlikler önemini kısmen yitirmektedir. Süreç, kültürel türdeşleşme yerine kültürel farklılaşma veya kültürel karmaşıklık üretmektedir (Wallerstein, 1998, s. 127) Örneğin, Batı dışı yerel kültürlerin Batı kültürüne karşı direnç göstermesi türdeşleşmeden çok farklılaşma ve melezleşme eğilimlerini arttırmaktadır. Türdeşleşme sürecinde metalaştırılan kültür merkezden çevreye akmaktadır. Bu türdeş dünya kültürü, büyük oranda Batı kültürünün bir uyarlaması olup yerel kültürlerin ortadan kalkması anlamına gelmektedir. Fakat bu türdeşleştirme asla tamamlanmamış ve bu kültür her yerde Batı kültürünün mini versiyonlarını üretmek yerine farklılıkları özümseyerek kapsayıcı bir Batı tarzı üretmek istemektedir (Hall, 2014, s. 141).

Küresel hegemonik kültürün belirgin özelliklerinden birisi tüketimdir. Bireye "tükettikleri ile anlam kazandıkları" algısı empoze edilmektedir. Kapitalizm kültürel homojenleşmeyi teşvik etmektedir. Bireydeki tüketimi ihtiyaçlara göre değil arzulara göre şekillendiren, güdüleri reklam yoluyla kamçılayan, tüketicileri zaruri ihtiyaçlardan çok arzuları üzerinden teşvik eden kapitalizm kendi güdümünde bir tüketim toplumu inşa etmektedir (Ölçekçi, 2020, s. 153).

Kültür ve küreselleşme ilişkisinin bir başka yansıması olan popüler kültür, yükselen küresel kültürün dışa vurumudur (Berger, 2003, s. 15). Kitle kültürünün somut şekillerinden biri olan popüler kültür, küresel değerlerle yerel değerleri bir arada tutan (Özbudun ve Keyman, 2003, s. 324-325) melez kültürün yerleşik hâle gelmesine katkı sağlamaktadır. Popüler kültür din, siyaset, ekonomi, spor, aile, gençlik, entelektüel yaşam, ideoloji, müzik, giyim, yeme ve içme, zevk ve haz gibi birçok alanda görünür değişimler

sınır bölgesinde görülür. Bu sınır bölgesi yapay olarak oluşturulmuşçasına belirsiz ve belirlenmemiş bir özellik taşımaktadır. Bu insanlar iki gerçeklikte ikamet etmekte, ikisi arasındaki ara yüzde yaşamaya zorlanmaktadır. Bu, şok kültürün üçüncü alanı olarak da betimlenebilir. Bu tam da sınır kültür ve üçüncü kültür olarak dikkat çeken (Grossberg, 1999, s. 259) bir melez kültürdür.

meydana getirmektedir (Bilgin, 2003, s. 203-212; Erdoğan, 1999, s. 22; Şengül ve Aydınalp, 2021, s. 131; Geçer, 2018, s. 89).

Küreselleşme süreci hem evrenselin yerelleşmesi hem de tikellerin evrenselleşmesidir. Bu süreçte bazen dünya toplumları birbirine benzemekte bazen de toplumlar, topluluklar ve kimlikler kendi özgünlüklerini fark etmektedir. Küreselleşme kültürel farklılıkları, yerellikleri ve tikellikleri aynı anda hayata geçirebilmektedir (Keyman ve Sarıbay, 2000, s. 1). Bütünleşmeye doğru giden bir süreçten çok yerelleşme ve bölgeselleşme gibi parçaları olan çok yönlü bir süreç ortaya çıkmaktadır (Yılmaz, 2004, s. 78). Küreselleşmeyle birlikte, yerel değerler hatırlanmakta, keşfedilmekte ve sarılacak yeni alanlar aranmaktadır (Aktay, 2005, s. 72). İnsanlar kültürel özlerini etnik, dinî veya coğrafî/mahallî ortamlarda canlandırmaya çalışmaktadır. Böylece ne küresel kültür yerel kültürleri ortadan kaldırmakta ne de yerel kültürler küresel kültürün etki alanından çıkabilmektedir. Yerel, küreselleşmenin mantığı içinde yeniden işlemekte, homojenleşme yerine heterojen ve karmaşık bir kültürel yapı oluşmaktadır (Berner, 2007, s. 137).

Küreselleşme, yerel ve küresel karşıtlıklar/çatışmalar doğurarak kutuplar arası etkileşimlere yol açmaktadır. Homojenleşmeye karşı farklılaşmalar, yan yana bulunmaya karşı eş zamanlı bulunmalar ortaya çıkmaktadır. Toplumsal yaşamda aynılaşma eğilimleri ile küresel olanın yerele eklemlenmesi aynı anda ortaya çıkabilmektedir. Beri tarafta farklı kültürlerin yan yana bulunması sınırları güçlendirmekte, sosyo-kültürel farkları ve önyargıları birleştirmektedir. Düşünceler, değerler ve yaşam biçimleri eş zamanlı olarak melezleşmektedir (Çapcıoğlu, 2017, s. 249). Homojenleşmede ekonomik, teknolojik bağımlılık ve kültürel benzeşme, kutuplaşmada kültürel eksenli bir karşıtlık ve çatışma, melezleşmede ise kültürel çoğulculuk söz konusudur. Melezleşme yaklaşımı, küreselleşmenin baskın bir kültür oluşturamadığına ve farklı kültürlerin bir arada yaşama imkânının ortaya çıktığına vurgu yapmaktadır.

Çekişmeli modeller etrafında toplanan küreselleşmenin kültürel etkileri ile ilgili teorik tartışmalardan birisi, McDonaldlaşma (McDonaldization) ve homojenleşmenin artışı ile karakterize edilen yeni bir dünyanın ortaya çıktığına vurgu yapmaktadır. Negatif anlamların yüklendiği bu modele göre, dünya doğrudan Amerikanlaşmakta, Birleşik Devletler kültürü ve kültürel emperyalizm, serbest piyasa ideolojisiyle birlikte dünyanın geri kalanına ihraç edilmektedir. Küresel ve yerel olanın karşılıklı etkileşimine vurgu yapan diğer bir model ise küreselleşmenin kültürel melezleşme ve kültürel farklılaşma olasılıklarını nazara sunmakta, karmaşık ve öngörülemez sonuçlara vurgu yapmaktadır. Bu yaklaşıma göre küresel güçler ve ürünler, yerel tarafından benimsenmekte ya da kısmen değişim yaşamaktadır. Kültürlerin karışımı ve melezleşmesiyle birlikte eski kimlik tanımları değişmekte ve kimliklerdeki süreklilik kopmaktadır. Geçmişle bağ kurma ihtiyacı gittikçe daha fazla hissedilmekte, birtakım bölgelere bağlanma duygusu ortaya çıkmakta ve birey küresel mekânda kendini yurdunda hissetme arzusu yaşamaktadır (Çapcıoğlu, 2017, s. 250-252).

Melezleşme yerine kutuplaşmaya vurgu yapan Bauman (2014, s. 8-30), zamansal/mekânsal mesafelerin teknoloji vasıtasıyla sıfırlanmasının insanlık durumunu homojenleştirmekten çok kutuplaştırdığını ifade etmektedir. Ona göre küreselleşme birleştirdiği kadar bölmekte ya da birleştirerek bölmektedir. Çünkü birleştirme sebepleri ile bölme sebepleri aynıdır. Küreselleşme sürecinde bazıları eksiksiz ve gerçek anlamda küreselleşirken diğer bazıları kendileri için belirlenen oyunun kurallarına uymak zorunda kalmakta ve yerele mahkûm olmaktadır. Mekânsal ayırım ve dışlama küreselleşme sürecinin ayrılmazlarıdır. Egemen sınıfların yeni kabileci ve köktenci eğilimleri kutuplaşmanın çok boyutlu tezahürlerindendir. Seçkinler, yalıtımlı yaşamayı tercih ederek bu uğurda bol para öderken geri kalanlar tecrit edilmişliğin kültürel, psikolojik ve politik bedelini ödemek zorunda kalmaktadır. Tecrit edilenler, bir zamanlar kendilerinin de ortağı olduğu bölgelere artık adım atamamaktadır. Bir taraftan "özel mülk" ve "geçmek yasaktır" levhaları konularak sterilize edilen bölgeler diğer taraftan bu alanların dışına

itilen ve çitlerin arkasına kapatılan şehir sakinleri saldırgan kitlesel eylemlerin ortaya çıkışına yol açmaktadır.

Benzer kutuplaşma yaklaşımını Wolf, Amin, Hall ve Grossberg gibi düşünürlerde görmek mümkündür. Modernleşmeyi Avrupa merkezci bir yaklaşımla ele alarak genelleştiren ve hayal edilebilir bir geleceğin ancak dünyanın Avrupalılaşması ile mümkün olabileceğini kabul eden yaklaşımların sömürgesel şiddeti ve dünyanın denetimi projesini meşrulaştırmaktan öte bir anlam ifade etmediğini dile getiren bu düşünürler, evrensellik ve homojenleşme iddialarının retorikten öteye geçmediğini vurgulamaktadır (Grossberg, 1999, s. 248-249).

Kültürün küreselleşme süresinde kültürel tekelleşmeden çok kültürel çoğulculuk ve göreliliğin yaşandığı, sürecin bireyi tek boyutlu, standart ve tekdüze bir egemen kültürün üyesi yapmadığı ile ilgili somut örneklere bakılabilir. Örneğin, geleneksel bir mikro çevre alanı olarak Konya'nın küreselleşme sürecinden nasıl etkilendiği, ne tür bir dönüşüm yaşandığı, küreselleşme ve Konya kültürü karşılaşmasının yansımaları, imkân ve alternatifleri üzerinde yapılan nitel bir saha çalışması, küresel kültür ile yerel bir kültürün karşılaşması sonucu tek düze, standart bir egemen kültür yerine farklılaşan, heterojen ve melez bir kültürel yapının ortaya çıktığını, geleneksel ve küresel değerlerin bu yerel kültürel ortamda çatışma yaşamadığını ortaya koymuştur. Konya'da ahlaklı yaşamak, oruç tutmak, mahremiyete saygı ve tesettür gibi İslami değerler, yüksek seviyede yaşanmaya devam etmektedir. Bu yerel çevrede yemek/mutfak kültürü ve bu kültüre ait ilişki biçimleri küreselleşme sürecinden etkilendiği hâlde var olmaya devam etmekte, fakat yemek kültürü, hızlı ve çabuk karın doyurma yönünde bir farklılaşma yaşamaktadır. Bununla birlikte, düğün pilavı başta olmak üzere geleneksel yemek kültürünün birçok öğesi yaşamaya devam etmektedir. Bu şehirdeki aile ilişkileri, eğlence kültürü, sünnet ve düğün merasimleri, hacı ve asker uğurlama merasimleri, geleneksel değerlerin canlı tutulduğu ve yaşatıldığı bazı alanlardır. Öte yandan bu şehirde yüksek gelirli ailelere mensup gençler küreselleşme süreci ile birlikte farklı davranış kalıpları sergilemektedir. İletişim teknolojisi ve dijital araçlar başta olmak üzere küresel kültürün taşıyıcı unsurlarıyla içiçe yaşayan bu gençler, farklı ilişki biçimleri geliştirmektedir. Bu gençlerin giyimleri, şiveleri ve davranış kalıpları hem küreselin hem de yerelin izlerini taşımaktadır (Kaygusuz, 2011, s. 81-112).

Sonuç olarak Konya, küreselleşmeyi tüm yönleri ile reddetmediği gibi bu olgunun tüm değerleri ile de uzlaşmamaktadır. Şehir ortalama bir seyir izlemekte, küreselleşmenin negatif etkilerine karşı direnmekte, insanî değerleri yaygınlaştıran yönlerinin yanında olmakta ve kendine özgü melez bir yapı ortaya çıkarmaktadır.

2. Dijital Kültür Sürecinde Melezleşme Eğilimleri

Dijital toplumda ağlar, enformasyon akışının hızlanmasıyla küreselleşmenin taşıyıcıları olarak konumlanmaktadır. Kültürel hafıza elektronik iletişim hatlarıyla aktarılmakta, kültürün en hızlı taşıyıcılığını, iletişim teknolojisinin son evrelerinden biri olan yeni medya yapmaktadır. İnternet, küresel sistemin kültürel bir mecrası olarak ağ toplumunun yükselişine öncülük etmektedir. Ağ toplumuyla birlikte yeni kültürel formlar, kimlikler ve zaman-mekân algılamaları ortaya çıkmaktadır (Aytaş, 2016, s. 402; Ölçekçi, 2020, s. 151). Metin, görüntü, ses, grafik, imge, sayısal veriler vb. farklı türleri bir arada bulunduran ve kullanıcı türevli içerik üretimini destekleyen yeni medya ortamları, modern dünyanın kültürlerini, toplumsal ilişki biçimlerini ve kurumlarını birbirine yaklaştırarak dönüştürmektedir.

Küresel erişime sahip yeni elektronik iletişim sisteminin ortaya çıkışı geleneksel kültürü dönüştürerek sanal bir kültür ortaya çıkarmıştır. Büyük teknolojik dönüşüm sayesinde, insan iletişiminin yazılı, sözlü, görsel-işitsel biçimlerini aynı sistem içinde bütünleştiren bir hipermetin ve meta-dil oluşmuştur. İletişimin kültürü şekillendiren etkisi, iletişim yoluyla aktarılan kültürün, tarihsel olarak üretilen değerler sisteminin ve

geleneklerin yeni teknoloji yoluyla dönüşmesi ile sonuçlanmıştır (Castells, 2008, s. 440-441).

Medya iletişiminin küreselleşmesi, medya yoluyla kurulan yeni bir dijital ağın varlığına işaret etmektedir. Yeni medya, kültürel kodların küresel ölçekteki akışına aracılık etmektedir. Yeni medya sisteminde, metin, resim, dil ve müzik iç içe geçmiş, eşzamanlılık ve bir aradalığın yeni bir formu oluşmuştur. İmaj ve simgeler zaman ve mekândan bağımsız şekilde yoğunlaşmış böylece kültürel karışımlar ve melez formlar oluşmuştur. Birleşen/hibritleşen medya teknolojisi, bir yandan melez kültürler üretirken diğer taraftan yerel kültürlerin egemen kültüre karşı direnme potansiyelini arttırmıştır (Çaycı ve Karagülle, 2016, s. 576-582).

İletişimin dijitalleşmesi ve mobil iletişim teknolojilerinin artışı bireysel hareketliliği arttırmakta, toplumlar ve kültürler arasındaki iletişim yoğunlaşmaktadır. Batı merkezli kapitalist ekonomik düzen, bu düzenin uzantısı olan ulus-ötesi şirketler tüketim arzusunu pekiştirerek kültürel küreselleşmenin önünü açmakta, Batı'nın baskın kültürü geleneksel kültürlere eklemlenmekte böylece yerel kültürlerde melezleşme eğilimleri ortaya çıkmaktadır. Kültürel üretim ve dağıtım üzerinde hegemonya kuran ulus-ötesi şirketler, egemen kültürün kodlarını dijital iletişim araçlarıyla kitlelere empoze ederek Batı kültürünü öteki uluslara dayatmaktadır (Çaycı ve Karagülle, 2016, s. 572-573; Samur, 2021, s. 400). İnternet, bireylere dijital kültür ortamının tüketim alışkanlıklarını empoze etmekte ve onları dijital tüketicilere dönüştürmektedir. Ürünlerin sadece fiziksel ve işlevsel özellikleri değil gösterdiği imajlar da dijital bir tüketici kültürün varlığına işaret etmektedir. Dijital kültür ortamının tüketicileri, ürünleri hemen satın alma davranışı göstermemekte, fiyatlara karşı daha duyarlı olabilmekte, ürünleri daha detaylı bir şekilde araştırarak özelliklerini kıyaslamakta, istek ve beklentilerinin daha hızlı karşılanmasını arzulamakta hatta istediğini elde edemediği durumlarla ilgili olumsuz görüşlerini açıkça beyan etmektedir (Acar, 2018, s. 233-241).

Doğu kültürüne ait yeme, içme, giyim tarzı, tüketim alışkanlıkları, kısaca toplumsal yaşama ait tüm davranış biçimleri bir kaldıraç vazifesi gören dijital medya yoluyla egemen Batı kültürüne doğru yönelmektedir (Arklan vd., 2022, s. 172) Ortaya çıkan melez/karma yeni kültürel formda Batı biçimlendirici ve dönüştürücü Doğu ise biçimlenen ve dönüşen konumda olmaktadır (Yılmaz, 2020, s. 354).

Ağ örgütlenmelerine ait yeni kültürel biçimlerin çalışma, ev hayatı, hizmet, eğlence vb. toplumsal alanlar üzerindeki etkisini görmek mümkündür. Ev ortamında sanal ağa giren birey aile, iş hayatı, eğlence gibi ilişkilerini eş zamanlı olarak birleştirmiş olmaktadır. Bilgisayarlı iletişimin kullanım alanları bütün toplumsal faaliyetleri kapsamaktadır. Mobil bankacılık, on-line alışveriş, on-line öğretim ve elektronik siyasi kampanyalar bu toplumsal faaliyetlerden bazılarıdır (Castells, 2008, s. 480-530). Örneğin sağlık hizmetlerinde hastaların bilgileri bilgisayara geçirilmekte, sağlık kontrolleri bilgisayar ve telefon aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Geçmişte sağlıkla ilgili sınırlı bilgiler, yüz yüze temas ya da kitap, dergi, gazete, radyo, televizyon gibi araçlar yoluyla elde edilebilirken bugün internet ve bilgisayar yardımı ile çok şey öğrenilebilmektedir. Sağlık kurumundaki dijital dönüşüm, elektronik sağlık (e-sağlık) uygulamaları ile başlamış, akıllı telefon ve tabletlerin kapasitelerinin gelişmesi ile birlikte, yerini e-sağlık faaliyetlerinin mobil ortamlarda kullanımını destekleyen mobil sağlık (m-sağlık) uygulamalarına bırakmıştır. Bu uygulamalar sayesinde birey odaklı ilaç tedavileri gerçekleşmekte, uzaktan hasta takibi yapılmakta, kişisel sağlık bilgileri kayıtlarına erişim sağlanmakta ve sağlık personeli ile hasta arasında bir iletişim mekanizması kurulmaktadır (Taşkaya, 2018, s. 203-205). Dijitalleşme diyabet, grip, ruh sağlığı, obezite, alkol bağımlılığı gibi konularda bilgi paylaşmaya, yorum yapmaya ve tartışmaya imkân tanımaktadır (Mendi ve Karaca, 2016, s.239-244).

3. Dijital Aktivizmin Kültürel Bağlamları

Dijitalleşme, otoritelerden bağımsız yeni örgütlenme alanları ortaya çıkarmış, siyasal katılımı arttırmış ve sivil toplumun alanını genişletmiştir. Ağlar, kodlar, uygulamalar ve fiziksel altyapı yeni ve bağımsız bir örgütlenme türüne, dijital aktivizme zemin teşkil etmiştir. Ülkelerin gelişmişlik düzeyi dijital aktivizme katılım oranını belirlemektedir. Ekonomik, sosyal farklılıklar, politik faktörler ve nihayetinde internetin maliyet ve kalitesi dijital aktivizmi kullanan birey ve grupların katılım düzeyini ve sonuç elde etme becerisini etkilemektedir. Dijital aktivizm kendine özgü bir kültür iklimi oluşturmuş, ortak bir hareket tarzı geliştirmiş ve benzer davranış kalıpları üretmiştir. Dijital aktivizm sürecinde kolektivitenin inşasıyla ilgili yeni tartışmalar ve uygulama pratikleri ortaya çıkmıştır. Sanal platformların saha/sokakla eşgüdümlendiği bu yeni aktivizm türü birçok ülkede hem kamuoyu oluşturma hem de örgütlenme başarısı elde etmiştir.

Dijitalleşmeyle ortaya çıkan yeni toplumsal hareketler ağlar oluşturma, küresel/yerel olma ve viral özellikleriyle dikkat çekmektedir. Bu hareketlerin ortaya çıkışında internet tek başına bir etken olmamakla birlikte kritik rol oynamaktadır. İnternetle dijital aktivizm arasındaki güçlü bağ, bu olgunun özerklik kültürünü tetiklemesi ile açıklanabilir. Bu bağlamda internet, özgürlük kültürünü pratiğe çevirerek örgütsel iletişim platformu sağlamaktadır (Castells, 2013, s. 189-200).

Dijitalleşme bireylere sivil katılım yoluyla siyasal alana katılma olanağı sağlamaktadır. Dijital iletişim bireye kendini politik olarak ifade etme ortamı sağlamakta, karar alma alternatiflerini artırmaktadır. Bazen devletlerden daha önemli pozisyonlar alabilme imkânı sağlayan dijitalleşme norm oluşumunun yönünün aşağıdan yukarıya doğru değişmesine kapı aralamaktadır. Siyasal iktidarlara ait kural koyma yetkisi yeniden şekillenmekte, birey katılımcı toplumun yerleşmesinde aktif pozisyon almaktadır.

Hükümetlerin, iktidarın dayanağı olan iletişim kanallarını uzun yıllar tekelinde tutması, geniş toplumsal kitleleri bu kanallar dışındaki özerk alanlarda seslerini duyurmaya yöneltmiştir. Bireyler, bağımsız ağlar oluşturarak umutlarını internetin serbest kamusal alanında paylaşmış, birbirleriyle bağlar kurarak projeler tasarlamıştır. Ağların oluşturduğu fikirler hızla yayılmaya başlamıştır. 2000'li yıllardan sonra Tunus ve İzlanda'dan başlayarak dünyanın her yerine yayılan toplumsal hareketler yoksulluk, ekonomik kriz, demokrasi eksikliği gibi toplumsal ve kültürel sebeplere; adaletsizlik ve aşağılanma gibi insanî sebeplere dayanmaktaydı. Bir dönem Arap dünyasına yayılan toplumsal hareketler dikta yönetimlerin cinayetleri ile karşılaşarak iç savaşlara dönüşmüştür. Benzer şekilde Avrupa ve ABD'deki ekonomik krizlere karşı şekillenen yeni toplumsal hareketler İspanya, Yunanistan, Portekiz, İtalya ve Britanya'da benzer bir sembolizmle varlığını sürdürmüştür.[4]

Ağlar oluşturan toplumsal hareketlerin kültürel bağlamlarına bakıldığında, ekonomik krizler sonucu başladığı varsayılan hareketlerin ahlakî, siyasal ve kurumsal arka planlarının olduğu görülecektir. Devlet yönetimine kök salmış klikler, halkın iradesini temsil etmeyen siyasal yapılanmalar, baskı, adaletsizlik ve polis şiddeti bunların başında gelmektedir. Sonraki dönemlerde Yemen, Cezayir, Ürdün ve Suriye başta olmak üzere dünyanın birçok yerinde devam eden kitlesel hareketlerde cep telefonları, internetteki

[4] 2011 yılında "küresel değişim için birlik" bayrağı altında birleşen küresel işgal hareketleri ağı 82 ülkede 951 kentte yüzbinlerce kişiyi sosyal adalet ve gerçek demokrasi talebiyle seferber etmişti. 2009-2011 döneminde Tunus ve İzlanda'da hükümet kurumlarını dönüştüren siyasi ayaklanmalar hem Arap dünyasında siyasi düzeni sarsan hem de Avrupa ve ABD'de siyasi kurumlara meydan okuyan toplumsal hareketlerin referans noktası haline geldi. 25 Ocak 2011'de Kahire'nin Tahrir Meydanı'nda yapılan ilk kitlesel gösteride "çözüm Tunus'tur" sloganı atılmıştır. İnternetin toplumsal hareketlerin yayılması ve koordinasyonundaki rolü dikkat çekmektedir. Tunus o dönem Arap dünyasında internet ve cep telefonlarının yaygınlık oranının en yüksek olduğu ülkelerden birisiydi. Kasım 2010 itibariyle kentsel nüfusun yüzde 67'sinin cep telefonu erişimi bulunmaktaydı. Yüzde 37'si internete bağlıydı. 2011 yılının başında internet kullanıcılarının yüzde 20'si Facebook'taydı. Bu oran Fas'takinden iki kat, Mısır'dakinden üç kat, Cezayir ve Libya'dakinden beş kat, Yemen'dekinden yirmi kat yüksekti.

sosyal ağlar, insanları harekete geçiren görüntüler ve mesajlar, tartışma platformları ve protestoların ağlar üzerinden koordine edilmesi gibi dijital unsurlar dikkat çekmektedir. Bu süreçte televizyon etkili olmakla birlikte görüntü ve bilgi kaynağı olarak hep internet ve cep telefonları kullanılmıştır (Castells, 2013, s. 17-61). Modern sokak protestolarının sahnelenmesinde aktivistler telefonlarla fotoğraf çekmekte, kalabalıkta buluşmak için arkadaşlarını aramakta, başkalarını haberdar etmekte, eylemlerin koordinasyonu için mesajlaşmakta, eylemlerin sürekliliği için günceli takip etmekte ve taleplerini sosyal medya platformları aracılığıyla kamuoyuyla paylaşmaktadır.

Yakın dönemde yaşanan aktüel toplumsal hareketlerde de dijital teknoloji, ağlar ve sosyal medya kaldıraç vazifesi görmüştür. 2023 yılında İsrail'in Filistin halkına yönelik olarak gerçekleştirdiği soykırım uygulamaları karşısında dünya kamuoyunda ortaya çıkan geniş tabanlı protestolarda dijital medya önemli rol oynamıştır. Dünyada ve Batı'da ses getiren sivil toplumun Filistin yanlısı aktivizmi, ilerleyen dönemlerde Batı kampüslerine kadar yayılmış ve merkezî hükümetlerin mukabil sert müdahaleleri ile karşılaşmıştır.[5] Dijital teknoloji ve yeni medyanın etkisi Batılı ülkelerin parlamentolarına kadar uzanarak büyük tartışmalara yol açmış ve Batılı bazı ülkelerin Filistin devletini resmen tanımaları ile sonuçlanmıştır.

Batılı ülkelerin üniversite kampüslerinde yaşananlara bakıldığında; Columbia Üniversitesi'nde Filistin destekçisi öğrencilerin –okulun, Filistin işgaline ve Gazze'deki soykırıma destek veren şirketlere yönelik finansal yardımlarına itiraz için- gerçekleştirdikleri protestolara katılan Filistin davasının öncü isimlerinden Edward Said'in kızı Najla Said, babasının vefatından önce kendisine aktardığı dikkat çekici sözlerini dile getirmiştir. Said'in, kızına söylediği, "Filistin mücadelesinde en büyük farkın internetle birlikte meydana geleceği, ağlar ve sosyal medya sayesinde insanların kendi kendilerine bir şeyler öğrenebilecekleri ve daha fazla soru sorabilecekleri" şeklindeki sözleri (https://www.aa.com.tr/tr/dunya/edward-saidin-kizi-najla-said-bircok-insan-gibi-ben-de-columbia-yonetimi-konusunda-derin-bir-hayal-kirikligi-yasiyorum/3202052) Said'in teknoloji, iletişim ve ağ temelli yeni kültür ve toplum tipinin ortaya çıkışı ile ilgili öngörüsü olarak kayıtlara geçmiştir.

Yeni toplum tipinde küresel düzeyde ses getiren ve etkin sonuçlar üreten sosyokültürel, siyasi, hukuki vb. tartışmalar dijital ağlarda ve sosyal medyada yaşanmaktadır. Örneğin, eşi Filistinli olan Mısırlı komedyen Bassem Youssef, (https://twitter.com/Byoussef/status/1783427906254897307) on iki milyon takipçiye yaklaşan sosyal medya hesabı X'de (Twitter) İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu'nun ABD üniversitelerindeki Filistin protestolarını eleştiren açıklamasını RT eden Elon Musk'a yönelik açık beyanlarda bulunmuş ve "Musk'ın İsrail'e diz çöktüğünü, Gazze'de olup bitenlerin farkına varmadığını, kitlesel katliam yapan birinin yalanlarını RT etiğini ve üniversitelere giderek insanların öldürülmesine karşı dayanışma içinde olan Yahudi öğrencileri bile görmediğini" dile getirmiştir.

Kitlelerin küresel çapta organize olmasına aracılık eden internet, toplumsal hareketlerin yapısını hem değiştirmekte hem de genişletmektedir. Kitleler, sosyal ağları araçsallaştırarak kendi eylemlerinin zemini hâline getirmektedir. Organize kitlelerin mensuplarının ana omurgasını gençler teşkil etmektedir. Genç kuşak her türlü otoriteye karşı eylemler gerçekleştirmekte ve kuralsızlığa, merkezsizliğe uygun bir görünüm sergilemektedir.

Genç kuşağın öncülük ettiği ağ temelli sosyal hareketlere yönelik eleştirilere bakıldığında, öncelikle, demokrasi ve özgürlük taleplerinin şekillendiği internetin kaotik yapısı ön plana çıkmaktadır. Sosyal ağlarda idealize edilen kimlikler, hukukun sınırları dâhilinde kaldığı sürece sorun teşkil etmemektedir. Ancak yasal olmayan eylemler söz

[5] Aynı dönemde Türkiye üniversitelerinde ortaya çıkan benzer protestolar kısmen zayıf fakat daha barışçıl bir düzeyde kalmış, Batı'daki gibi merkezî hükümetlerin baskısı ile karşılaşmamıştır.

konusu olduğunda kimlikler silikleşmekte ve bulanıklaşmaktadır. Diğer taraftan demokrasi ve özgürlük talepleri ile birlikte şekillenen ve bazen yıkıcı hâle gelen hareketlerin kontrolsüzlüğü kestirilememektedir. Toplumların bu şekilde kaotik duruma düşme ihtimali, hareketlerin, toplumsal barış için tehdit hâline geldiği düşüncesine yaygınlık kazandırmaktadır (Çavuş, 2018, s. 60-70).

4. Dil, Müzik, Sinema ve Televizyon Programlarında Melezleşme Eğilimleri

Dil, müzik, sinema ve televizyon programları dijital iletişimin melezleştirdiği önemli kültürel alanların başında gelmektedir. Öncelikle dil olgusuna bakıldığında, dijitalleşme süreci yeni bir iletişim dili oluşturmaktadır. Küresel kültürün dili zamanla yerel dillerle birleşerek yeni bir duruma dönüşmektedir. Örneğin statü, yaş ve cinsiyet farkına rağmen bireyler sosyal medya ortamlarında birbirlerine "sen" diye hitap edebilmektedir. Benzer şekilde "likelamak" eylemi, İngilizce "like" eylemi ile Türkçede eylem yapan "-la" eki ile "-mak" mastar ekini de alarak Türkçeden uzaklaşırken aynı oranda İngilizceden de uzaklaşmıştır. Dildeki bu dönüşüm hem yapısal hem de anlamsal olabilmektedir. Yeni dil artık ne Türkçe ne de İngilizcedir. Yeni ve farklı olan bu dil sadece aynı dijital ortamı paylaşan yerlilerin anlayabileceği yeni ve farklı bir görünüme sahiptir. Değişim zaman içinde kültürel yapının tamamını etkilemektedir (Samur, 2021, s. 403).

Müzik, kültürel melezleşmenin belirginleştiği alanlardan birisidir. Anlamın ve temsilin karşılıklı etkileşimi ve alışverişi[6] sonucu melez müzikler ortaya çıkmıştır. Örneğin medya sayesinde popülerleşen Araplara özgü Tarab müziğinin komşu Kuzey Afrika, Türkiye ve İran'ın makam temelli müzik mirasıyla yakın tarihsel ve üslupsal bağları bulunmaktadır. Asya ve Avrupa gibi nispeten uzak yerlerin müzik pratiklerini etkileyen bu müzik, Batı'dan aldığı çok sayıda müzikal malzemeyi de bünyesinde barındırmaktadır. Bu bağlamda Türk Halk müziği ve Türk Sanat müziğinin de Arap müziği ile birlikte Batılı ritimlerle melezleştiği ifade edilebilir (Uluç ve Süslü, 2017, s.483). Dolayısıyla öteki ile ilişkisi olmayan müzik yok gibidir. Modern müziklerde geçişlilik bulunmaktadır. Modern popüler müziğin estetiği, hibridin, geçişliliğin, diasporanın, göçmenliğin estetiğidir. Modern müzik, Avrupa'nın, "eski uygarlıklar" diye düşünmek istediği yerlerden gelen müziklerin bir karışımıdır ve Avrupa'nın denetimindedir (Hall, 2014, s. 150).

Melez kültürel biçimler, kültürel olanın görsel bir ifade aracı olan sinemada kaçınılmaz olarak temsil edilmeye başlanmıştır. Sinema, üretim pratikleri ve anlatılarında ele alınan temsiller bakımından melez görünümler sergilemektedir. Küreselleşmenin ve dijitalleşmenin ortaya çıkardığı kültürel melezleşme sinemayı, film üretim pratiğini ve anlatısını etkilemektedir. Ulusötesi sinema, heterojen niteliklere sahip melez kültürel kimliklere vurgu yapmaktadır. Ulusötesi sinema, aksanlı sinema, göç sineması, küresel sinema, azınlık sineması gibi kavramsallaştırmalar homojen ulusal kültür yerine melezlik, heterojenlik ve çok kültürlülük bağlamında anlam kazanmaktadır (Aşkan, 2021, s.132-138).

Öte yandan yemek, evlilik, Survivor vb. televizyon programları, mahremiyetin öncelikli değer olduğu toplumların kültürünü melezleştirmektedir. Bu toplumlarda teşhir, gözetlemek ve mahremiyet paylaşımı zaman içinde normalleşebilmektedir. Hatta dijital teknoloji ile beraber insanların mahremiyet ve değerleri tehdit altında kalabilmektedir (Yılmaz, 2023, s. 91). Medya dolayımlı gerçekleşen kültürlerarası etkileşim, yerel kültürlerin toplumsal bazı kabullerine ve normlarına yeni ortamlar/boyutlar eklemekte bu durum melezleşmenin yolunu açmaktadır (Çaycı ve Karagülle, 2016, s. 583). Bu

[6] Özbek sanatçıların "ramazan geldi" ilahisi (https://www.youtube.com/watch?v=stMn9Y4KBvU) ile Türk sanatçıların "ramazan geldi ramazan" ilahisinin (https://www.youtube.com/watch?v=EBzUpeAcjhQ) benzer söz ve ritimle çok sayıda dinleyiciye ulaşması, farklı coğrafyaların ortak dini/kültürel zemininde karşılık bulması, dijitalleşme sürecinde anlamın ve temsilin karşılıklı etkileşimine, alışverişine güncel bir örnektir.

bağlamda kültürel melezleşmenin yemek kültürüne etkilerini çeşitli örnekler üzerinden görmek mümkündür. Küresel yemek pazarlarına ait programların yerelde gösterilmesi melez kültürel yapılar ortaya çıkarmaktadır. Yabancı ülkelere ait yemek programlarının aynı anda Türkiye'de yayına girmesi ve bazı TV kanallarının yemek programlarında yemeklere Türkçe/yabancı karışımı melez isimlerin verilmesi bu örneklerden bazılarıdır. Bu programlarda uluslararası kanallara benzer uygulamalar gerçekleştirilmekte, küreselin yemeklerle ilgili görsel anlatım formatları benimsenmekte ve bu yolla yerel ürünler ortaya çıkarılmaktadır (Kanık, 2016, s. 252-255).

SONUÇ

Toplumların ihtiyaçlarını karşılayan ve insan ilişkilerini düzenleyen bilgi, ilke, ahlak ve fikirler olarak tanımlanan kültür, az veya çok, hızlı veya yavaş, uyumlu veya uyumsuz biçimlerde sürekli değişmektedir. Küreselleşme ve dijitalleşme süreçleri kültürel değişmeyi etkileyen yeni ve yaygın olgulardır. Kültürler küreselleştikçe ve dijitalleştikçe değişmekte, farklı boyutlar kazanmaktadır.

Küreselleşme ve dijitalleşme nihaî durumlar değil karmaşık ilişkiler barındıran süreçlerdir. Toplumsal hayat tüm yönleriyle küreselleşmenin ve dijitalleşmenin etkilerine maruz kalmaktadır. Küreselleşme ve dijitalleşme süreçlerini anlamak bu etkilerin düzeyini ve mahiyetini bilmeye bağlıdır. Küreselleşmeye ve dijitalleşmeye taraf veya muhalif olmak yerine bu gerçekleri kabul etmek, böylece yerel kültürel değerlerin sürdürülebilmesi için yeni yollar aramak daha tutarlı bir yaklaşımdır.

Küreselleşmenin ve dijitalleşmenin geleneksel kültürlerin dönüşümü üzerindeki etkisini nicel bir kesinlik içinde belirlemek mümkün görünmemektedir. Öncelikle, küreselleşme ve dijitalleşme tek yönlü ilerleyen süreçler olmaktan ziyade örtüşen, çelişen ve çatışan süreçleri barındıran olgulardır. Bu durum, tek biçimci süreçler veya tanımlamalar yerine çok faktörlülüğe ve geçişliliğe vurgu yapmayı gerektirmektedir.

Küresel kültürle geleneksel kültürler eş zamanlı ve karşılıklı bağımlılık ilişkisi içindedir. Küreselleşme toplumları dönüştürürken aynı zamanda insanları yerel değerlerini hatırlamaya ve keşfetmeye yönlendirmektedir. Küresel kültürün baskısı karşısında bireyler sığınacak yeni alanlar aramaktadır. Toplumlar gelişen ve küçülen dünyada yok olmamak ve kimliklerini kaybetmemek için geleneksel, dinî ve yerel değerlere sarılmaktadır. Küreselleşme ve yerelleşme süreçlerinin karşılıklı bağımlılık ilişkisi içinde ürettiği bu yeni tutumu melezleşme olarak ifade etmek mümkündür. Bu yaklaşım aşırı küreselleşme veya aşırı yerelleşme söylemlerinin ötesinde üçüncü bir tutuma yani yabancı ve yerli kültür öğelerinin bilinçli bir sentezine göndermede bulunmaktadır.

Küreselleşmenin kültürel etkileri çerçevesinde gelişen homojenleşme, kutuplaşma ve melezleşme tartışmalarını dijitalleşmenin kültürel etkileri bağlamında genişletmek gerekmektedir. Bunun temel sebebi dijitalleşmenin benzer yeni kültürel görünümler ortaya çıkarmış olmasıdır. Örneğin dijital aktivizm ve yeni toplumsal örgütlenmeler hem homojenleşme hem de melezleşme özelliklerini aynı anda içeren yeni kültürel görünümlerdir. Dijital toplumda, katılımcı demokrasinin kamusal müzakere ve tartışma kanalları yeniden inşa edilmekte ve dijital aktivizm, bu inşaya katkı sağlamaktadır. Dijital aktivizmde ağ kullanıcısı zaman mekân sınırı olmaksızın hızlı ve maliyetsiz biçimde toplumsal sorunlara sahip çıkmakta, söz söylemekte ve tepki verici eylemde bulunmaktadır. Dijital aktivizm tüketici hakları, çevre hareketleri, siyasal parti protestoları gibi çeşitli alanlarda gerçekleşmektedir. Ağlar, kitlelerin meydanlara yansımasını sağlamaktadır. İnternet, akıllı telefon ve sosyal medya yerel ölçekteki problemleri küresel ölçekte görünür kılmakta, ortak bilinç oluşturmakta ve örgütlenmelerin yolunu açmaktadır. Meydana gelen yeni kültürel karşılaşmalar aynı anda hem homojen hem de karma/senkretik görünümlere kaynaklık etmektedir.

Küreselleşmeyle başlayan ve dijitalleşmeyle devam eden kültürel değişimin yönü ve sonuçlarıyla ilgili belirsiz bir durum ortaya çıkmıştır. Dijitalleşmenin küreselleşmeye eklemlenmesinin baskın kültürlerin geleneksel kültürler üzerindeki dayatmacı tutumunu tahkim edeceği ile ilgili haklı endişeler mevcuttur. Batı kültürü, baskın karakteriyle, geleneksel kültürlerin toplumsal bütünleşmeyi sağlayan aile ve din bağlarını zayıflatmakta ve bireyselleşmeyi derinleştirmektedir. Baskın kültür bireye, "tükettiği ile anlam kazandığı" algısını empoze etmektedir. Bu durum, kültürel homojenleşmeyle sonuçlanmaktadır. Tüketim kültürü ihtiyaçlara göre değil arzulara göre şekillendirilmekte, güdüler reklam yoluyla kamçılanmakta, tüketiciler zaruri ihtiyaçlar yerine arzular üzerinden teşvik edilmekte böylece güçlü kültürlerin güdümünde olan tüketim toplumları ortaya çıkarılmaktadır.

Küreselleşme ve dijitalleşme süreçlerinin endişe verici olumsuz beklentiler içerdiği kadar ümit verici unsurlar içerdiği de ifade edilmelidir. Batı dışı yerel kültürlerin Batı kültürüne karşı direnç göstermesi homojenleşmeden çok farklılaşma ve melezleşme eğilimlerini arttırmaktadır. Tikeller ne kadar evrenselleşiyorsa evrensel de o kadar yerelleşmektedir. Toplumları birbirine yaklaştırarak benzeştiren süreçle toplumları, toplulukları ve kimlikleri kendi özgünlüklerine taşıyan süreç aynı olmaktadır. Hem küreselleşme hem de dijitalleşme geleneksel değerleri keşfettirmekte, etnik ve dinî ortamları canlandırmaktadır. Ne küresel kültür yerel kültürleri toptan yok edebilmekte ne de yerel kültürler her yönüyle küresel kültürün etki alanından çıkabilmektedir. Böylece homojenleşme yerine daha olumlu bir süreç olarak görülebilecek melez kültürel yapı ortaya çıkmaktadır.

Dijitalleşmenin küreselleşmeye eklemlenmesi, sosyolojik anlamda tartışılması gereken bir dizi toplumsal sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Bu çalışmada, küreselleşme ve dijitalleşme süreçlerinin kültürel melezleşme eğilimleri üzerindeki etkisi, homojenleşme, kutuplaşma bağlamındaki teorik bazı tartışmalar ve dijital aktivizm, dil, müzik, sinema, yemek kültürü, televizyon programları gibi somut birtakım toplumsal sonuçlar yönünden ele alınmıştır. Çalışmanın, yeterli düzeyde ele alınamayan dijital toplum, dijital kültür, toplumsal kurumlarda dijitalleşme eğilimleri, dijitalleşmenin din-toplum ilişkileri üzerindeki etkisi, dijitalleşme ve turizm, dijitalleşmenin güvenlik olgusu üzerindeki etkisi gibi önemli toplumsal sonuçlarla ilgili tartışmalara kapı aralaması ümit edilmektedir.

EXTENDED ABSTRACT

This article examines the impact of globalisation and digitalisation processes on cultural hybridisation tendencies in the context of cultural transformations. The main aim of the study is to contribute to sociological debates on the impact of globalisation and digitalisation processes on cultural hybridisation tendencies, the hybrid character of new cultural views emerging with digitalisation, the role of digital networks in the emergence of democratic and participatory society, the rise of digital activism and the ways of organising new social movements. It is important to discuss the sociological dimensions of digitalisation as a source of the emergence of hybrid cultures by enabling heterogeneous communities to exchange ideas. The main questions of this article are what positive and negative effects global culture has on traditional cultures, what factors in the process of cultural transformation reveal hybrid cultural tendencies, what are the theoretical debates on homogenisation, polarisation and hybridisation approaches to cultural hybridisation, and to what extent digitalisation affects transformations in areas such as organisation, consumer culture and the nature of knowledge. The present study reviewed relevant literature through screening method and qualitative data was processed from a sociological perspective.

Globalisation transforms cultures, patterns of social relations and institutions by bringing them closer. The extent to which societies are affected by the globalisation process varies. Some societies establish a cultural dominance in the process of

globalisation and negatively affect the identities and cultures of traditional societies, some local cultures show a reactive attitude towards globalisation, and those in the third category, which produce a hybrid cultural pattern, try to synthesise between their own values and global values.

In digital society, networks are the carriers of globalisation and cultural memory is transmitted through electronic communication lines. In the new media system, text, image, language and music are intertwined. Images and symbols intensify independently of time and space, creating cultural mixtures and hybrid forms. While hybridising media produces hybrid cultures, it also increases the potential of local cultures to resist the dominant culture. The internet, smartphones and social media make local problems globally visible, create common consciousness and pave the way for the people to organize. The new cultural conflicts that emerge are simultaneously the source of both homogenous and mixed/syncretic appearances.

The direction and consequences of cultural transformation in the new era are uncertain. There are reasonable concerns that the integration of digitalisation into globalisation will reinforce the imposition of dominant cultures on traditional cultures. Western culture, with its dominant character, weakens the family and religious ties of traditional cultures that ensure social integration and deepens individualisation. The dominant culture imposes on the individual the perception that "he gains meaning by what he consumes". This situation results in cultural homogenisation. In this new cultural form in which consumption plays a central role, the West is in the position of shaping and transforming and the East is in the position of being shaped and transformed.

Globalisation and digitalisation processes contain promising elements as well as worrying negative expectations. The resistance of non-Western local cultures to Western culture increases the tendencies towards heterogeneity, differentiation and hybridisation rather than homogenisation, thus leading to hybrid cultural structures, which can be considered a more positive process than homogenisation.

KAYNAKÇA

Acar, Y. (2018). Dijital kültür ve destinasyon pazarlaması. V. Çakmak ve S. Çavuş (Ed.). *Dijital kültür ve iletişim* içinde (ss. 233-241). Literatürk Academia Yayınları.

Aktay, Y. (2005). *Küresel kentleşme Konya örneği*. Konya Büyükşehir Belediyesi Sosyal Araştırmalar Merkezi Müdürlüğü.

Arklan, Ü., Soy, S. ve Sandıkcı Y. T. (2022). İnsan ve toplumun dijitalleşmesi: İletişim. E. Eke ve M. T. Uysal (Ed.). *Dijital insan ve dijital toplum geçmiş bugün ve gelecek perspektifi* içinde (ss. 159-186). Nobel Akademik Yayıncılık.

Aşkan, H. (2021). Kültürel melezleşmenin sinemadaki görünümü: La Graine Et Le Mulet örneği. *İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi*, *7*(2), 131-143.

Aytaş, M. (2016). Ağ toplumu ve dijital medyada ontoloji, zaman/mekân kavramlarını yeniden okumak. *ASOS Journal, 4*(37), 399-409.

Bayhan, V. (2012). Postmodern melez kimlik örüntüleri: "Gündüz puritan, gece playboy". *Sosyologca Dergisi*, *2*(4), 106-118.

Bilgin, V. (2003). Popüler kültür ve din: dindarlığın değişen yüzü. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, *12*(1), 193-214.

Bauman, Z. (2014). *Küreselleşme toplumsal sonuçları*. (A. Yılmaz, Çev.). (5. Bs.). Ayrıntı Yayınları.

Beck, U. (2009). Küreselleşme nedir? (K. Bülbül, Çev.). K. Bülbül, (Ed.). *Küreselleşme temel metinler* içinde (ss. 169-175). Orion Kitabevi.

Berner, E. (2007). Metropol ikilemi: Küresel toplum, yerellikler ve Manila'da kent arazisi için yürütülen mücadele. *Mekân, kültür, iktidar, küreselleşen kentlerde yeni kimlikler* içinde (ss. 137-161). (L. Şimşek, N. Uygun, Çev.). A. Öncü, P. Weyland, (Der.). (2. Bs.). İletişim Yayınları.

Berger, L. P. (2003). Küreselleşmenin kültürel dinamikleri. P. L. Berger, S. P. Huntington, (Ed.). (A. Ortaç, Çev.). B*ir küre bin bir küreselleşme çağdaş dünyada kültürel çeşitlilik* içinde (ss. 9-26). Kitap Yayınevi.

Castells, M. (2008). E*nformasyon çağı: ekonomi, toplum ve kültür, birinci cilt, ağ toplumunun yükselişi*. (E. Kılıç, Çev.). (2. Bs.). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Castells, M. (2013). *İsyan ve umut ağları internet çağında toplumsal hareketler*. (E. Kılıç, Çev.). Koç Üniversitesi Yayınları.

Çakmak V. ve Çavuş, S. (2018). Sunuş dijital kültür ve iletişim üzerine birkaç söz. V. Çakmak ve S. Çavuş (Ed.). *Dijital kültür ve iletişim* içinde (ss. 9-17). Literatürk Academia Yayınları.

Çapcıoğlu, İ. (2017). Küreselleşme sürecinde kültürün ve dinin değişen görünümleri. *Journal of Islamic Research*, *28*(3), 247-264.

Çavuş, S. (2018). Toplumsal hareketlerin değişen karakteristiği ve sosyal ağlar. V. Çakmak ve S. Çavuş (Ed.). *Dijital kültür ve iletişim* içinde (ss. 49-72). Literatürk Academia Yayınları.

Çaycı, B. ve Karagülle, A. E. (2016). İletişimin dijitalleşmesi ve kültürel melezleşme. *Global Media Journal TR Edition*, *6*(12), 570-586.

Edward Said'in kızı Najla Said: birçok insan gibi ben de Columbia yönetimi konusunda derin bir hayal kırıklığı yaşıyorum, (2024). https://www.aa.com.tr/tr/dunya/edward-saidin-kizi-najla-said-bircok-insan-gibi-ben-de-columbia-yonetimi-konusunda-derin-bir-hayal-kirikligi-yasiyorum/3202052 (26.04.2024).

Elteren, M. V. (1999). Amerikan popüler kültürünün etkisinin global bir yaklaşım içinde değerlendirilmesi. (E. Arslan, Çev.). N. Güngör (Der.). *Popüler Kültür ve İktidar* içinde (ss. 275-325). Vadi Yayınları.

Erdoğan, İ. (1999). Popüler kültür: Kültür alanında egemenlik ve mücadele. N. Güngör (Der.). *Popüler Kültür ve İktidar* içinde (ss. 18-52). Vadi Yayınları.

Ertaş, Ş. ve Bal, H. B. (2019). Modernleşme sürecinde mobilya tasarımında melezlik. *Art-E Sanat Dergisi, 12*(24), 442-461.

Geçer, E. (2018). Popüler kültür, politika ve din: Prime-time ya da selfie dindarlığı. *İnsan ve İnsan*, *5*(16), 85-99.

Giddens, A. (2009). Modernitenin küreselleşmesi. (K. Bülbül, Çev.). K. Bülbül, (Ed.). *Küreselleşme temel metinler* içinde (ss. 169-175). Orion Kitabevi.

Grossberg, L. (1999). Kültürel çalışmalar ve yeni dünyalar. (Ö. Özer, Çev.). N. Güngör (Der.). *Popüler Kültür ve İktidar* içinde (ss. 240-274). Vadi Yayınları.

Güvenç, B. (1997). *Kültürün abc'si*. (5. bs.).Yapı Kredi Yayınları.

Hall, S. (2014). Yerel ve küresel: küreselleşme ve etniklik. (H. Tuncel, Çev.). *Mülkiye Dergisi*, *38*(2), 133-150.

Hepp, A. (2015). *Medyatikleşen kültürler*. (Ç. Bozdağ, E. P. Devrani, Çev.). Dipnot Yayınları.

Kanık, İ. (2016). Küreselleşme sürecinde kültürel malzeme örneği olarak yemek kanalları ve programları. *Folklor/Edebiyat*, *22*(86), 237-258.

Kaygusuz, İ. (2011). *Küreselleşme sürecinin yerel kültürler üzerindeki etkisi: Konya örneği.* (Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi). Ulusal Tez Merkezi.

Keyman, E. F., Sarıbay, A. Y. (2000). *Global yerel eksende Türkiye*. (Der.). Alfa Basım Yayım Dağıtım.

Mendi, B., Karaca, A. (2016). Sağlık eğitiminde sosyal medyanın rolü ve güncel uygulamalar. Ali Büyükaslan-Ali Murat Kırık, (Ed.), *Göz(@)lenen Toplumdan Göz(@)lenen Bireye Sosyal Medya Araştırmaları 3* içinde (ss. 239-244). Çizgi Yayınevi.

Ölçekçi, H. (2020). Dijital iletişim ve küresel kültürel etkileşimin homojenleşme, kutuplaşma ve melezleşme süreçleri. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, *2020*(50), 146-163.

Özbek sanatçıların "Ramazan geldi" ilahisi büyük beğeni topladı, (2024). https://www.youtube.com/watch?v=stMn9Y4KBvU (2.05.2024).

Özbudun, E. ve Keyman, F. (2003). Türkiye'de kültürel küreselleşme: aktörler, söylemler, stratejiler. P. L. Berger, S. P. Huntington, (Ed.). (A. Ortaç, Çev.). B*ir küre bin bir küreselleşme çağdaş dünyada kültürel çeşitlilik* içinde (ss. 303-326). Kitap Yayınevi.

Özkul, O. (2008). *Kültür ve küreselleşme, kültür sosyolojisine giriş*. Açılım Kitap.

Öztürk, Ş. (2020). *Dijital kültürde alternatif medyanın haber üretim süreci ve gazetecilik alanının dönüşmesi.* (Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi). Ulusal Tez Merkezi.

Ramazan geldi ramazan Abdullah Beyhan, (2024). https://www.youtube.com/watch?v=EBzUpeAcjhQ (2.05.2024).

Samur, S. (2021). Dijital iletişimin küresel boyutta kültürel melezleşmeye etkisi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, *8*(2), 398-411.

Schaefer, R. T. (2013). *Sosyoloji*. (S. Coşar, Çev.). Palme Yayıncılık.

Smith, A. D. (2009). Global kültüre doğru. (Z. Tüysüz, Çev.). K. Bülbül, (Ed.). *Küreselleşme temel metinler* içinde (ss. 169-175). Orion Kitabevi.

Şengül, F. N., ve Aydınalp, H. (2021). Yeni bir gençlik tipolojisi ve ölçek denemesi: Hedonist gençlik. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, *1*(50), 124-138.

Taşkaya, S. (2018). Dijital kültür: Sağlık hizmetlerinde sosyal medya kullanımı. V. Çakmak ve S. Çavuş (Ed.). *Dijital kültür ve iletişim* içinde (ss. 203-230). Literatürk Academia Yayınları.

Tomlinson, J. (2004). *Küreselleşme ve kültür*. (A. Eker). Ayrıntı Yayınları.

Turhan, M. (1969). *Kültür değişmeleri, sosyal psikoloji bakımından bir tetkik*. Milli Eğitim Basımevi.

Tutal, N. (2005). *Küreselleşme, iletişim kültürlerarasılık*. Kırmızı Yayınları.

Uluç, G. ve Süslü B. (2017). Kültürel karşılaşmalar: Melez müzikler. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, *7*(3), 247-264.

Wallerstein, İ. (1998). Ulusal ve evrensel: dünya kültürü diye bir şey olabilir mi? (Ü. H. Yolsal, G. Seçkin, Çev.) A. D. King (Der.) *Kültür küreselleşme ve dünya-sistemi* içinde (ss.121-127). Bilim ve Sanat Yayınları.

Yılmaz, A. (2004). *İkinci küreselleşme dalgası kavram süreç ve sorunlar*. Vadi Yayınları.

Yılmaz, B. (2023). Bir nedensellik ilkesi örneği üzerine değerlendirme: Dijitalleşen mahremiyet mi kutsal algı yapısı mı? *İlahiyat Araştırmaları Dergisi,* 20, 87-109.

Yılmaz, Y. (2020). Oryantalizm, sömürgecilik ve 21. asra yansımaları*. İslami Araştırmalar*, *31*(2), 346 - 362.

Yılmaz, Y. (2021). İslâm medeniyetinin ortaya çıkışı, temel özellikleri ve gerilemesiyle ilgili bir değerlendirme. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 22, 591-612.

Youssef, B. (2024). https://twitter.com/Byoussef/status/1783427906254897307 (26.04.2024)

Beyanlar (Disclosure Statements):

1. Çıkar Çatışması Beyanı (Conflict of Interest Statement): Yazarın, araştırma ile ilgili diğer kişi ve kurumlarla herhangi bir kişisel ve finansal çıkar çatışması yoktur.